

Geliş Tarihi / Received Date

24.07.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date

04.10.2022

Kadın Aşçıların Cam Tavan Sendromuna Yönelik Metaforik Algıları Üzerine Bir Değerlendirme¹

An Evaluation on Metaphoric Perceptions of Female Chefs towards Glass Ceiling
Syndrome

İbrahim ÇEKİÇ²

Yener OĞAN³

Öz

Cam tavan, özellikle kadın çalışanların kariyer basamaklarında ilerlemelerini engelleyen soyut bariyerleri ifade etmek için kullanılan sosyolojik bir metafordur. Kişilerin söz konusu bariyerleri algılamaları ve çalışma ortamlarına ilişkin negatif düşünceler geliştirmelerine ise cam tavan sendromu adı verilmektedir. Günümüzde birçok sektörde varlığı hissedilen bu sendrom yiyecek içecek işletmelerinde de bariz bir biçimde kendini göstermektedir. Bu çalışma kadın aşçıların cam tavan kavramına yönelik algılarını, oluşturdukları metaforlar üzerinden incelemek ve nedensellik ilkesi ile çıkarımlarda bulunmak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmanın amaçları doğrultusunda ilk olarak yiyecek içecek işletmelerinin çeşitli departmanlarında görev yapan 91 kadın aşçıya içinde üç adet yarı yapılandırılmış soru bulunan metaforik algı anketi uygulanmıştır. Kullanılabilir durumdaki 82 form üzerinden yapılan içerik analizi neticesinde katılımcıların 59 farklı metafor geliştirdiği ve bu metaforların 3 tema altında toplanabildiği tespit edilmiştir. Araştırma tespit edilen metaforlara ilişkin gerekçelerin yorumlanmasıyla sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cam Tavan, Cam Tavan Sendromu, Metafor, Metaforik Algı, Kadın Aşçı

Abstract

The glass ceiling is a sociological metaphor used to express the abstract barriers that prevent female employees from progressing on the career ladder. Perception of these barriers and developing negative thoughts about their working environment are called the glass ceiling syndrome. This syndrome, whose presence is felt in many

¹ Artvin Çoruh Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 02.03.2022 tarihli ve 41596 sayılı yazısıyla etik kurul izni alınmıştır.

² Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Gaziantep/TÜRKİYE, E-mail: ibrahim.cekic@gibtu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7375-1866>.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Artvin/TÜRKİYE, E-mail: oganyener@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1523-8498>.

sectors today, also manifests itself clearly in the businesses of food and beverage. The current study was carried out in order to examine the perceptions of female chefs about the concept of glass ceiling through the metaphors they created and to make inferences with the principle of causality. In accordance with the purposes of the study, a metaphorical perception questionnaire containing three semi-structured questions was applied to 91 female chefs working in various departments of food and beverage businesses. As a result of the content analysis made on 82 utilizable forms, it was determined that the participants developed 59 different metaphors and these metaphors could be grouped under 3 themes. The research was concluded with the interpretation of the reasons for the identified metaphors.

Keywords: *Glass Ceiling, Glass Ceiling Syndrome, Metaphor, Metaphoric Perception, Female Chef*

Giriş

Modern anlamda kadınların iş hayatına girerek ücretli işçi statüsünü kazanmaya başlaması sanayi devrimiyle birlikte gerçekleşmiştir. Sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan sosyo-ekonomik değişimler, süreç içerisinde kadınların çalışma hayatında daha aktif bir biçimde rol almasına olanak tanımış (Utma, 2019) ve toplumsal hayattaki görünürlüklerini önemli ölçüde artırmıştır. Özellikle II. Dünya savaşı sonrası statü, rol ve cinsiyet kavramlarının tartışılır hale gelmesi ile (Gerni, 2001: 6) kadınların çalışma alanları sektörel bazda genişlemiş; dolayısıyla çalışan kadın sayısında bir yükselme gözlenmiştir. Ancak bu yükselmenin büyük ölçüde nicelikte sınırlı kalması ve niteliğe dayalı kariyer yapma sürecinde kadınların çeşitli engeller nedeni ile kendini gösterememesi, üzerinde durulması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadınların iş hayatında başarılı olmalarını ve kariyer hedeflerine ulaşmalarını engelleyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin temelindeyse cinsiyet eşitsizliği yatmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği veya başka bir deyişle cinsiyet ayrımcılığı kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal yaşama katılımını engelleyen sosyal bir olgudur (Paksoy ve Kılıç, 2016; Oğan ve Wolff, 2020). Genel olarak kadınların fiziksel ve psikolojik açıdan farklı ve yetersiz olduğu düşüncesinden beslenen bu olgu, toplumdan topluma değişiklik gösteren norm ve kalıp yargılardan beslenmektedir. Normlar yazılı olmayan toplumsal kurallardır. Yaptırım gücü oldukça fazla olan bu kuralların statülerin ayrışmasında önemli bir rolü vardır. Kalıp yargılar ise kadınların ve erkeklerin davranış şekillerine ilişkin basit varsayımlar ve fikirler bütünüdür. Toplumda erkeklerin agresif, rekabetçi, girişken; kadınların pasif, işbirlikçi ve çekingen olarak temsil edilmesi; sosyal hayatta erkeğe aile reisi; kadına ise ailenin bakımını sağlayan anne/eş olma rolünün verilmesi, kalıp yargıların en bariz uzantıları olarak değerlendirilebilir (UNDP, 2019).

Bireylerin toplumsal rollerine vurgu yapan kalıp yargılar, biçilmiş kimliklere (kadın ya da erkek olma) biçilmiş meslekler de yüklemektedir. Yani atfedilen rol çokluğu (aynı anda eş, anne, ev kadını, komşu vb. olma) sebebiyle kadınlara uzun çalışma saatlerinin ve fazla iş yükünün olmadığı belirli meslekler uygun görülmektedir (Öztürk, 2007; 48). Bu durum kadınların yönetim ve organizasyon gibi karmaşık süreçleri bünyesinde barındıran çalışma alanlarında istihdam edilmemesine; edilseler bile kariyer

basamaklarını aşarken çok sayıda görünür/görünmez engelle karşılaşmalarına neden olmakta dolayısıyla kadın çalışanları öğrenilmiş çaresizliğe itmektedir.

Cam Tavan Sendromu

İlk olarak 1986 yılında Hymovitz ve Schellhardt tarafından kullanılan cam tavan terimi (Hymowitz ve Schellhardt, 1986), kadınların yönetici pozisyonları elde etmede karşılaştıkları engelleri ifade etmektedir. Genellikle görünmez olan bu engeller yüksek niteliklere ve mesleki kapasiteye sahip birçok kadının kariyer basamaklarındaki liderlik ve sorumluluk düzeylerine erişmesini engellemektedir (Yağüe-Perales, Pérez-Ledo ve March-Chordà, 2021). Irk, mezhep ya da fiziksel nedenlerle de ortaya çıkabilen cam tavan algısının farklı boyutlarına vurgu yapan çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Tablo 1’de söz konusu tanımlardan bazıları sıralanmıştır.

Tablo 1. Cam Tavan Terimine İlişkin Tanımlar

Tanım	
...kadınları üst düzey yönetici pozisyonlarından alkoyan, tutumsal ve örgütsel önyargıların yarattığı görünmez yapay engelleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir.	(Wirth, 2001)
...kadınların ilerlemelerini engelleyen görünmeyen engelleri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır.	(Kulualp, 2015)
...nitelikli kadınların ve diğer azınlıkların iş merdivenlerini üst düzey yönetim pozisyonlarına yükselmelerini engelleyen şeffaf ama gerçek bir engellerdir.	(Hu ve Yun, 2008)
... kadın çalışanların belli bir süre sonra daha üst kademelere çıkmasını yükselmesini engelleyen unsurların tamamına cam tavan sendromu denir. Bu sendrom, yükselme sürecinde olan kadınların üst mevkilere çıkacağı anda, yükselmenin gerçekleşmemesi şeklinde ifade edilebilir.	(Güner, 2018)
...kadınların geleneksel olarak erkekler tarafından işgal edilen hemen hemen tüm alanlara girmesine rağmen, seçkin liderlik pozisyonlarına ilerlemelerinin güçlüklerini ortaya koymak için geliştirilen bir metafordur.	(Carnes, Morrissey ve Geller, 2008).
...kadınlar ile üst yönetim arasında yer alan ve onların başarı ve liyakatlerine bakılmaksızın ilerlemelerini engelleyen, açıkça görülmeyen, aynı zamanda aşılamayan engellerdir.	(Bilim ve Bülez, 2018)
...ayrımcılığın yasal düzenlemelerle yasaklanmış olmasına karşın kadınların iş hayatında yükselmesinin önünde görünmeyen engeller bulunmakta ve bu engellerdir.	(Orbay, 2018)

Tablo 1’deki tanımlar genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda cam tavan teriminin daha ziyade kadın bireylerle ilişkilendirildiğini; etik ve yasal olmayan yönüne vurgu yapıldığını; geleneksel yapının etkisiyle şekillenen tutum ve önyargılardan beslendiğini ve liyakat, başarı ve emeği hiçe sayan görünmez ama gerçek bir yapıya sahip olduğunu ifade etmek mümkündür.

Sosyal hayatta karşılaşılan cam tavanların olası sonucu, bireylerin çaresizliğe düşmesidir. Süreç içerisinde öğrenilmiş çaresizliğe dönüşen bu durum özellikle kadın bireylerin sosyal yenilgiyi kabullenmelerine dolayısıyla ideallerinden feragat etmelerine neden olmaktadır. Cam tavan sendromuna sebep olan çok sayıda unsur bulunmaktadır (Mattis 2004; Bharadwaj ve Nagarkoti, 2012; İpçioğlu, Eğilmez ve Şen, 2018). Bu unsurlar nitelikleri bakımından bireysel, toplumsal ve örgütsel olmak üzere üç ana tema altında sıralanmaktadır (Taşkın ve Çetin 2012).

Tablo 2. Cam Tavan Sendromuna Neden Olan Unsurlar

Bireysel Unsurlar	Örgütsel Unsurlar	Toplumsal Unsurlar
Çoklu Rol	Örgüt Kültürü, İklimi ve Politikaları	Mesleki Ayırımı
Kişisel Tercih ve Algıları	Mentor eksikliği	Toplumsal Önyargılar
	Kadın Algısı ve Fırsat Eşitsizliği	
	İletişim Ağlarına Katılamama	
	Erkek Yöneticilerin Koyduğu Engeller	
	Kadın Yöneticilerin Koyduğu Engeller	

Bireysel unsurlar, rol çokluğu ile kişisel tercih ve algılardan oluşmaktadır. Hem fizyolojik özellikleri hem de algılanma biçimleri nedeni ile sosyal hayatta çok fazla rol (anne, eş, komşu, çalışan vb.) üstlenmek zorunda kalan kadınlar, süreç içerisinde rol çatışmaları yaşamakta ve çoğunlukla rolleri ile kariyer hedefleri arasında bir tercih yapmak ya da birinden birini ikinci plana atmak zorunda kalmaktadır. Arka plana atılan rol ise genellikle kariyer hedefleri olmaktadır. Örgütsel unsurlar bireysel unsurlara göre bünyesinde daha fazla bileşen barındırmaktadır. Birbirleri ile ilişki içinde olan örgütsel unsurların temelinde erkek yöneticilerin koyduğu engeller vardır. Örgüt kültürü, iklimi ve politikalarından beslenen bu engeller kadınları iletişim ağlarının dışına atmakta dolayısıyla onların örgüt içerisindeki varlığını zayıflatmaktadır. Toplumsal unsurların merkezindeyse ise kadın birey algısından kaynaklanan önyargılar bulunmaktadır. Meslekleri cinsiyet bazında ayırıştıran bu önyargılar, yönetici pozisyonlarına yükselmede de kendini göstermektedir.

Günümüzde cam tavan algısının hissedilmediği sektör yok denecek kadar azdır. Temizlik ve yemek gibi kadına atfedilen hizmetleri bünyesinde barındıran sektörlerde bile cam tavan engelini algılandığını söylemek mümkündür. Örneğin yemek yapma eyleminin gerçekleştiği ev mutfaklarının kadınlarla; profesyonel mutfakların ise erkeklerle ilişkilendirilmesi (Şengül, 2016), aynı şekilde yiyecek içecek işletmelerinde çalışan bireylerin büyük bir çoğunluğunun erkek olması ve kadınların daha ziyade temizlik işleri ile aşçı yardımcısı olarak istihdam edilmesi bu durumun en somut örnekleridir.

Metafor Kavramı

Türkçe 'de *benzetme*, *eğretileme*; Arapça 'da *istiare* kelimeleriyle karşılanan metafor kavramı, herhangi bir unsuru veya fikri ona çok benzer başka bir şeyle tanımlamak; anlatıma üslup güzelliği ve kolaylığı katmak amacıyla kullanılan kelime ya da kelimeler dizisidir (Aydın, 2006). Bir kavramı başka bir kavramın niteliklerine göre anlamlandıran, yapılandıran ve daha anlaşılır, daha somut hale getiren yapılar şeklinde de tanımlayabileceğimiz metaforlar (Çetinsoy, 2019) bireylerin duygu, düşünce, istek ve hayallerini rahat ve etkili bir biçimde ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Metaforlar pek çok soyut kavramın zihnimizde önceden oluşturulmuş şemalara daha kolay yerleştirilmesine dolayısıyla öğrenmenin kolaylaşmasına ve kalıcılığına yardımcı olmaktadır (Doğan, 2015). Bu durum duygu ve düşüncelerin daha kolay ve etkin bir biçimde alıcıya iletilmesine olanak tanır. Özellikle kişisel ve toplumsal sebepler nedeniyle ifade edilemeyen veya ifade etmekte güçlük çekilen kavram ya da olguları, metaforlar sayesinde örtük bir üslupla anlatılabilmek mümkündür. Dolayısıyla metaforlar bireyleri

yaratıcı düşünmeye, hayal etmeye, kendi yaşantısı içinde anlamlandırmaya sevk etmekte; sınırları kaldırarak onları yaratıcılığa ve dilin derinliklerine yönlendirmektedir (Girmen, 2019:9).

Metaforlar bağlamla anlam kazanan dilsel yapılardır. Bu nedenle metaforlara bakılarak sosyal fenomenlerin bağlamları da çözümlenebilir (Alpaslan ve Kutanis, 2007). Bağlama dayalı bilgi ise bireylerin algılama biçimlerinin anlamlandırılmasında ve sosyal problemlerin tespitinde etkin bir rol oynamaktadır. Yani metaforların analizi kaygı ve sosyal baskı nedeniyle açıkça ifade edilemeyen duygu ve düşüncelerin daha görünür hale gelmesine zemin hazırlamakta; aynı zamanda bağlam ve metafor arasındaki ilişkiyi çeşitli boyutlarıyla anlama imkânı sunmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde metafor kavramını konu alan çok sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmaların ise metaforun kavramsal yönünden ziyade algılanma biçimlerine odaklandığını; ekseriyetinin eğitim ile ilgili konular üzerinde durduğunu (Fang, 2015; Aydın, 2011; Şenel ve Aslan, 2014; Ertürk, 2017; Akgün, 2016), bir kısmının ise metaforları toplumsal cinsiyet bağlamında ele aldığını (Topuz ve Erkanlı, 2016; Aslan, 2015; Yüceil, 2015; Başarır ve Sarı, 2015) söylemek mümkündür. Ancak kadınların iş hayatlarında karşılaştıkları engellere ilişkin geliştirdikleri metaforları konu alan çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma kadın aşçıların cam tavan kavramına yönelik algılarını, oluşturdukları metaforlar üzerinden incelemek, irdellemek ve nedensellik ilkesi doğrultusunda çıkarımlarda bulunmak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

✓ Aşçı olarak istihdam edilen kadın çalışanlar, cam tavan engeline yönelik algılarını hangi metaforlar aracılığı ile ifade etmektedir?

✓ Aşçı olarak istihdam edilen kadın çalışanların cam tavan engeline yönelik geliştirdikleri metaforlar, şekil ve içerik özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında kümelenebilir?

✓ Aşçı olarak istihdam edilen kadın çalışanların cam tavan engeline yönelik geliştirdikleri metaforlar mesleki tecrübe bağlamında nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Bireylerin algıları, duyguları ve düşünceleri gibi öznel verileri ele alan nitel araştırmalar olgu ve olayları var oldukları ortam içinde anlamaya ve inceleme çalışan bütüncül bir yapıya sahiptir. Örnek olay araştırması, fenomenoloji (olgu bilim) ve gömülü kuram başta olmak üzere birçok deseni bünyesinde barındıran bu araştırmalarda (Gürbüz ve Şahin, 2016: 400-401), daha ziyade mülakat, doküman analizi, gözlem gibi veri toplama teknikleri tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Bu çalışmada, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan fenomenoloji deseninden faydalanılmıştır. Farkında olduğumuz ama derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız kavramlar üzerine odaklanan bu desende algılar, duygular gibi olgulara yönelerek özü görmek ve sezme hedeflenmektedir (Şimşek, 2012: 97).

Evren-Örneklem

Çalışmada kullanılan veriler Türkiye’de aşçı olarak istihdam edilen kadın çalışanlardan toplanmıştır. Bu bağlamda 18 yaşından büyük olan, en az bir yıl mesleki tecrübesi bulunan ve gönüllülüğünü beyan eden 91 kadın aşçıya yarı yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Söz konusu form benzer çalışmalardan faydalanılarak (Koç, 2014; Örucü, 2014; Dilek, Dilek ve Gümüş, 2016; Selçuk ve Yılmaz, 2017), araştırmacılar tarafından şekillendirilmiş olup üç bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde cam tavan sendromu ve metafor kavramına yönelik açıklayıcı bilgiler ile gönüllülük beyanına, ikinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik ifadeler; üçüncü bölümünde ise örneklem grubun metaforik algılarını tespit etmek amacıyla oluşturulmuş yarı yapılandırılmış sorulara yer verilmiştir. Araştırma formu uygulanmadan önce şekil ve içerik geçerliliğinin teyidi için üç alan uzmanının kontrolünden geçirilmiş; önerilen dilsel değişiklikler yapılarak forma son hali verilmiştir. Çalışma Artvin Çoruh Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 02.03.2022 tarihli ve 41596 sayılı yazısıyla etik kurul izni doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında toplanan veriler işlenirken içerik analizi tekniğinden faydalanılmıştır. İçerik analizi araştırmacılara belirli kelimelerin, temaların veya kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini ölçebilme ve/veya analiz edebilme imkânı sunmaktadır (Gül ve Nizam, 2021). Analizlere başlamadan önce ilk olarak toplanan 91 form gözden geçirilmiş; 9 formun kullanılabilir durumda olmadığı tespit edilmiş ve analizlere dâhil edilmemiştir. Analizlere dahil edilen her form olası karışıklıkların önüne geçmek ve verileri kolaylıkla kontrol edebilmek için “F1,F2.....,F82” şeklinde kodlanmıştır. Bu işlemin ardından formda yer alan açık uçlu sorulara verilen yanıtlar değerlendirmeye tabi tutulmuş; soruların “Çünkü.....” ile başlayan kısımlarındaki açıklamalardan yola çıkılarak tema tespiti yapılmış ve katılımcıların oluşturduğu metaforlar ilişkili oldukları temaların altına atanmıştır. Araştırma, temaları oluşturan metaforların nedensellik yaklaşımı doğrultusunda yorumlanmasıyla sonuçlandırılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların demografik özellikleri, cam tavan engeline yönelik algıları ve söz konusu algılar doğrultusunda geliştirdikleri metaforlara ilişkin bulgular tablolar yardımıyla aşağıda sıralanmıştır. Tablo 3’te yer alan veriler incelendiğinde katılımcıların önemli bir kısmının (n=33, %40,24) 35-44 yaş aralığında bulunduğu; %76,82’sinin (n=63) evli olduğu; %79,26’sının (n=65) ortaokul ve lise düzeylerinde eğitim aldığı anlaşılmaktadır.

Tabloda yer alan veriler ayrıca katılımcıların %18,29'unun (n=15) 4-6 yıl, %24,39'unun (n=20) 7-9 yıl, %23,17'sinin (n=19) 10-12 yıl, %20,73'ünün (n=17) 13-15 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olduğunu ve %76,82'sinin ise (n=63) 3001-5000TL arası aylık gelir elde ettiğini göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Yaş	n	%
18-24	9	19,97
25-34	22	26,82
35-44	33	40,24
45-54	17	20,73
55 ve üzeri	1	1,21
Medeni Durum	n	
Evli	63	76,82
Bekar	19	23,17
Eğitim Durumu	n	%
İlkokul	6	7,31
Ortaokul	27	32,92
Lise	38	46,34
Önlisans	5	6,09
Lisans	4	4,87
Lisansüstü	2	2,43
Mesleki Tecrübe	n	%
1-3 yıl arası	8	9,75
4-6 yıl arası	15	18,29
7-9 yıl arası	20	24,39
10-12 yıl arası	19	23,17
13-15 yıl arası	17	20,73
15 yıl üzeri	3	3,65
Gelir Düzeyi	n	%
3000 TL ve altı	5	6,09
3001-5000 TL arası	63	76,82
5001-7000 TL arası	12	14,63
7001- 10000 TL arası	2	2,43
TOPLAM	n=82	% 100

Katılımcıların cam tavan sendromuna yönelik geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 4'te sıralanmıştır. Tabloda yer alan veriler incelendiğinde, 82 katılımcının 59 farklı metafor ürettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu metaforlar arasında tekrar sıklığı en fazla olanları deve (f= 6, %7,41), kaplumbağa (f= 4, %4,87), karınca (f= 4, %4,87), kuş tutmak (f= 4, %4,87), ve köle (f=3, %3,65) şeklinde sıralamak mümkündür. Deve, kaplumbağa ve karınca sözlü kültürde zorluğun, yavaşlığın, azmin ve çalışkanlığın simgesi olarak kullanılmaktadır. Ağzıyla kuş tutmak ise imkânsızlığın benzetmeyle ifade edilmiş halidir. Bu durum kadınların kariyer basamaklarını tırmanırken ne kadar çalışkan ve azimli olsalar da engelleri aşarken zorlanacakları, terfi süreçlerinin çok yavaş işleyeceği ya da hüsrana uğrayacağına ilişkin negatif algılara işaret etmektedir.

Bunların yanı sıra tabloda yer alan 7 metaforun frekans değerinin 2 (ot, karanlık, hayal, dağ, duvar, balık, merdiven), olduğu görülmektedir. Söz konusu metaforların ortak özellikleri ise zorluk ve imkânsızlığı çağrıştıran sözcüklerden oluşmalarıdır.

Tablo 4. Katılımcıların Cam Tavan Algısına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra	Metafor	f	%	Sıra	Metafor	f	%
1	Deve	6	7,31	31	Merdiven	2	2,43
2	Kaplumbağa	4	4,87	32	Yumak	1	1,21
3	Rüzgâr	1	1,21	33	Sırat	1	1,21
4	Karınca	4	4,87	34	Felç	1	1,21
5	Kayan yıldız	1	1,21	35	İç güveyi	1	1,21
6	Yorgun savaşçı	1	1,21	36	Labirent	1	1,21
7	Süpermen	1	1,21	37	Zekâ küpü	1	1,21
8	2. sınıf vatandaşı	1	1,21	38	Çamur	1	1,21
9	Böcek	1	1,21	39	Mülteci	1	1,21
10	Çiçek	1	1,21	40	Zenci	1	1,21
11	Sürünge	1	1,21	41	Yaşlı	1	1,21
12	Tuz	1	1,21	42	Hapishane	1	1,21
13	Atlet	1	1,21	43	Zincirsiz lastik	1	1,21
14	Köle	3	3,65	44	Balık	2	2,43
15	Maraba	1	1,21	45	Çarşaf	1	1,21
16	Kar	1	1,21	46	Buz	1	1,21
17	Yağmur	1	1,21	47	Sakat	1	1,21
18	Saman alevi	1	1,21	48	Yazı	1	1,21
19	Sabun	1	1,21	49	Hamal	1	1,21
20	Ot	2	2,43	50	Kuş tutmak	4	4,87
21	Yedek anahtar	1	1,21	51	Duvar	2	2,43
22	Karanlık	2	2,43	52	Daire	1	1,21
23	Masal	1	1,21	53	Dağ	2	2,43
24	Hikâye	1	1,21	54	Dehliz	1	1,21
25	Hayal	2	2,43	55	Kadın	1	1,21
26	Cambaz	1	1,21	56	Rafting	1	1,21
27	Bataklık	1	1,21	57	Maya	1	1,21
28	Dikenli tel	1	1,21	58	Baklava	1	1,21
29	Okyanus	1	1,21	59	Görücü	1	1,21
30	Dalga	1	1,21	-	-	-	-
Toplam						82	100

Tablo 5'te katılımcıların cam tavan sendromuna yönelik ürettikleri metaforların şekil ve içerik özelliklerinden yola çıkılarak yapılan tematik analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Tablodaki veriler değerlendirmeye tabi tutulduğunda, üretilen metaforların zorluk (n=23, %38,98), yetersizlik/zayıflık (n=19, %32,20) ve imkânsızlık (n=23, %28,81) olmak üzere üç tema altında kümelendiği görülmektedir.

Tablo 5. Metaforların Temalara Göre Dağılımı

Tema	n	%	Metaforlar
Zorluk	23	38.98	Atlet, köle, maraba, sabun, cambaz, bataklık, dikenli tel, merdiven, yumak, sırat, labirent, zekâ küpü, çamur, buz, hamal, dağ, kadın, rafting, baklava, görücü, hapishane, Çarşaf, dalga
Yetersizlik / Zayıflık	19	32,20	Kaplumbağa, karınca, kayan yıldız, yorun savaşçı, böcek, çiçek, sürünge, tuz, kar, yağmur, saman alevi, yedek anahtar, karanlık, iç güveyi, , zincirsiz lastik, sakat, yaşlı, ikinci sınıf vatandaşı, ot,

İmkânsızlık	17	28,81	Zenci, mülteci, deve, rüzgâr, ağızla kuş tutmak, duvar, masal, hikâye, hayal, daire, okyanus, balık, dehliz, göl mayalamak, süpermen, felç, suya yazı yazmak.
Toplam	59	100	

Söz konusu temaları oluşturan metaforların Tablo 4’te belirtilen tekrar sıklıkları baz alınarak hazırlanan kelime bulutları Görsel 1-2-ve 3’te gösterilmektedir. Kelime bulutları incelendiğinde birinci temanın 3 (merdiven, köle, dağ), ikinci temanın 3 (Karınca, karanlık, kaplumbağa) ve üçüncü temanın ise 5 (deve, balık, ağızla kuş tutmak, hayal, duvar) metaforunun ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Tema 1

Tema 2

Tema 3

Görsel 1-2-3. Temaları Oluşturan Metaforlara İlişkin Kelime Bulutları

Tablo 6’da katılımcıların geliştirdiği metaforların mesleki tecrübe bağlamında temalara göre dağılımını gösteren veriler yer almaktadır. Söz konusu veriler incelendiğinde;

- 1-3 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %33,3’ünün (n=2) birinci, %66,6’sının (n=4) üçüncü temaya,

- 4-6 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %40’ünün (n=4) birinci, %10’unun (n=1) ikinci, %50’sinin (n=5) üçüncü temaya,

-7-9 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %30,7’sinin (n=4) birinci, %38,4’ünün (n=5) ikinci, %30,7’sinin (n=4) üçüncü temaya,

-10-12 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %35,7’sinin (n=5) birinci, %50’sinin (n=7) ikinci, %14,2’sinin (n=2) üçüncü temaya,

-13-15 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %38,4’ünün (n=5) birinci, %46,1’inin (n=6) ikinci, %15,3’ünün (n=2) üçüncü temaya,

-15 yıl üzeri mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların tamamının ise (n=3) birinci temaya metafor gönderdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Temaların Mesleki Tecrübeye Göre Dağılımı

Mesleki Tecrübe	1. Tema		2. Tema		3. Tema	
	n	%	n	%	n	%
1-3	2	33,3	-	-	4	66,6
4-6	4	40,0	1	10,0	5	50,0
7-9	4	30,7	5	38,4	4	30,7
10-12	5	35,7	7	50,0	2	14,2
13-15	5	38,4	6	46,1	2	15,3
15 +	3	100,0	-	-	-	-
TOPLAM	23		19		17	

Tablo 7’de katılımcıların birinci temaya ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve bu metaforların açıklamalarına yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde “zorluk” olarak isimlendirilen birinci temanın bünyesinde 23 metafor (bataklık, dağ, cambaz, zekâ küpü, dalga, merdiven, buz, köle, hamal, baklava, sabun, maraba, labirent, atlet, dikenli tel, çamur, hapishane, rafting, sırat, görücü, çarşaf, kadın, yumak) barındırdığı anlaşılmaktadır. Söz konusu metaforlar ve açıklamalar, şekil ve içerik açısından genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda cam tavan algısının kariyer basamaklarını tırmanmanın güçlüğü, yoruculuğu, sarf edilen emeği karşılığı olmasa bile pes edilmemesi ve yok sayılmamak için çok çalışarak mükemmel bir performans ortaya koyulması gibi ifadelerle açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların “Bataklıkta yürümek oldukça zordur (K.K.1). Dağa çıkmak tehlikeli ve yorucudur (K.K.5). Merdivenin adamı yorduğu gibi insanı yorar (K.K.12). Kölelerin bir hakkı yoktur; emeğinin karşılığını alması zordur (K.K.22). Çok zaman alır; kusursuz olmazsan takdir edilmezsin (K.K.31). İlerlemek ve başarmak için hiç durmadan çalışmalısın (K.K.41). Bin tane işi bir arada mükemmelce yapmanı beklerle (K.K.76).” şeklindeki ifadeleri dikkate değerdir.

Tablo 7. Birinci Temayı Oluşturan Metaforların Nedenlerine İlişkin Bulgular

Tema	Katılımcı	Metafor	Açıklama
T1	K.K.1	Bataklık	Bataklıkta yürümek oldukça zordur.
	K.K.5	Dağ	Dağa çıkmak tehlikeli ve yorucudur.
	K.K.8	Cambaz	Çünkü cambazlar ölümü göze alarak ipte yürümeye çalışır.
	K.K.9	Zekâ küpü	Zekâ küpü çok karmaşıktır. Çok fazla uğraşmak gerekir.
	K.K.11	Dalga	Dalga önüne aldığı sürükler ve yüzmeyi engeller.
	K.K.12	Merdiven	Merdivenin adamı yorduğu gibi insanı yorar.
	K.K.17	Buz	Buz insanın yürümesini kısıtlar; düşüp düşüp kalkarsın.
	K.K.22	Köle	Kölelerin bir hakkı yoktur. Emeğinin karşılığını alması zordur.
	K.K.25	Hamal	Hamalın yaptığı iş angaryadır. Hamal hep hamal kalır.
	K.K.26	Köle	Çok çalışırsın, hak edersin, sana verilenle yetinirsin.
	K.K.31	Baklava	Çok zaman alır; kusursuz olmazsan takdir edilmezsin.
	K.K.33	Dağ	Dağ gibi dik durmazsan, engelleri aşmak güçleşir.
	K.K.34	Sabun	Düştükçe yeniden denemen şart, yoksa hedefe ulaşamazsın.
	K.K.41	Maraba	İlerlemek ve başarmak için hiç durmadan çalışmalısın.
	K.K.49	Labirent	Labirentte yol bulmak neredeyse imkânsız bir durum.
	K.K.56	Atlet	Engelleri aşabilmek için çok hızlı koşmalısın.
	K.K.59	Köle	Nefes almadan çalıştığında ancak yükselebilirsiniz.
	K.K.62	Dikenli tel	Etrafın engellerle çevrili. Sana zarar verse de çırpınmalısın.
	K.K.66	Çamur	Ne kadar dikkat etsen de kirlenirsin.

K.K.68	Hapishane	Her tarafında engeller var. Bir çıkış yolu bulman lazım.
K.K.69	Rafting	Her an yeni bir sorunla başa çıkmayı öğrenebilmelisin.
K.K.70	Sırat	Sıratı geçmek gibi zordur, neredeyse imkânsızdır.
K.K.72	Görücü	Bütün maharetini göstermezsen seni kabul etmezler.
K.K.74	Çarşaf	Pürüzsüz olursan belki bir şansın olabilir, ama çok zor.
K.K.76	Kadın	Bin tane işi bir arada mükemmelce yapmanı beklerler.
K.K.77	Yumak	Her an işler sarpa sarabilir. Çok dikkatli olmayı gerektirir.
K.K.82	Merdiven	Çıkışı çok zordur ama inişi oldukça basittir.

Tablo 8’de katılımcıların ikinci temaya ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve bu metaforların açıklamalarına yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde “yetersizlik/zayıflık” olarak isimlendirilen ikinci temanın bünyesinde 19 metafor (kaplumbağa, ikinci sınıf vatandaş, kayan yıldız, iç güveyi, böcek, karanlık, sürüngen, yaşlı, yedek anahtar, karınca, kar, sakat, çiçek, zincirsiz lastik, tuz, saman alevi, yorgun savaşçı, ot, yağmur) barındırdığı anlaşılmaktadır. Söz konusu metaforlar ve açıklamalar, şekil ve içerik açısından genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda cam tavan algısının fiziksel özelliklerden kaynaklı önyargılar, gerekli desteğin sağlanmaması aksine engellenme, yapılan işin görünürlüğü olmaması, ikinci plana atılmak gibi ifadelerle açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların “Eşit imkânlarla sahip olmamak sizi zayıflatıyor (K.K.4). Erkeklerin fiziksel avantajları nedeni ile eziliyoruz (K.K.21). Kaplumbağa koşsa da bir tavşana yetişemez (K.K.38). Yaptıklarımız kalıcı değil; kar gibi eriyip gidiyor (K.K.39). Yabani otlar arasında görünür olamıyor çiçekler (K.K.47). Karıncaların bıraktığı izler belirgin değildir (K.K.50). Çünkü ot daima ayaklar altındadır, görünmezler (K.K.64). Otlar biraz uzayınca biçilir. Hep aynı boyda kalır (K.K.79)” şeklindeki ifadeleri dikkate değerdir.

Tablo 8. İkinci Temayı Oluşturan Metaforların Nedenlerine İlişkin Bulgular

Tema	Katılımcı	Metafor	Açıklama
T2	K.K.3	Kaplumbağa	Ağır ilerliyorsun, desteklenmiyorsunuz.
	K.K.4	İkinci sınıf vatandaş	Eşit imkânlarla sahip olmamak sizi zayıflatıyor.
	K.K.7	Kayan yıldız	Eşit şartlar olmayınca yere çakılıyor.
	K.K.13	İç güveyi	İş yerinin yapısına uymanız gerekiyor
	K.K.16	Karanlık	Çalışma şartları nedeni ile engellenip duruyoruz.
	K.K.20	Kaplumbağa	Kaplumbağanın yükü ağır, o yüzden yavaş yürüyor.
	K.K.21	Böcek	Erkeklerin fiziksel avantajları nedeni ile eziliyoruz.
	K.K.23	Karanlık	Eşit imkânlarımız yok, bu bizi yavaşlatıyor.
	K.K.27	Sürüngen	Önyargılar kadınları engelliyor ve geride bırakıyor
	K.K.30	Yaşlı	Yaşlılığın insanı kısıtlaması gibi kısıtlamalar mevcut.
	K.K.32	Yedek anahtar	İkinci planda kadın. Aslı varken yedeğe gerek yok.
	K.K.35	Karınca	Karınca çok çalışır; diğerlerine göre az yük taşır.
	K.K.38	Kaplumbağa	Kaplumbağa koşsa da bir tavşana yetişemez.
	K.K.39	Kar	Yaptıklarımız kalıcı değil. Kar gibi eriyip gidiyor.
	K.K.44	Sakat	Engelli olmak insanı istemese de geri koyar
	K.K.47	Çiçek	Yabani otlar arasında görünür olamıyor çiçekler.
	K.K.48	Zincirsiz lastik	Zincirsiz lastik karlı yolda yetersiz kalır, kadın gibi.
	K.K.50	Karınca	Karıncaların bıraktığı izler belirgin değildir.
	K.K.53	Tuz	Çünkü ıslandığında erir ve yok olur.
K.K.57	Saman alevi	Alevlerin arasında saman alevi en zayıf olandır.	
K.K.58	Yorgun savaşçı	Mücadeleye erkeklere göre dezavantajlı başlarsın.	
K.K.63	Karınca	Karıncalar ne yaparsa yapsın devlerle yarışamaz.	

K.K.64	Ot	Çünkü ot daima ayaklar altındadır, görünmezler.
K.K.67	Yağmur	Yağdığı yeri ıslatır, ama kısa sürede kurur.
K.K.71	Karınca	Karınca çalışır ama yaptığıнын kıymeti bilinmez.
K.K.73	Kaplumbağa	Kaplumbağalar gibi ağır yükleri vardır.
K.K.79	Ot	Otlar biraz uzayınca biçilir. Hep aynı boyda kalır.

Tablo 9'da katılımcıların üçüncü temaya ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve bu metaforların açıklamalarına yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde "İmkânsızlık" olarak isimlendirilen üçüncü temanın bünyesinde 17 metafor (deve, ağızla kuş tutmak, suya yazı yazmak, daire, göl mayalamak, dehliz, okyanus, hayal, felç, mülteci, masal, zenci, rüzgâr, hikâye, duvar, süpermen, balık) barındırdığı görülmektedir. Söz konusu metaforlar ve açıklamalar, şekil ve içerik açısından genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda cam tavan algısının öğrenilmiş çaresizlik, çözümsüzlük, cinsiyet ayrımcılığı, kısır döngü gibi ifadelerle açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların "Olmayacak bir işe başlamak gibi bir şeydir (K.K.6). Olmayacak duaya âmin demektir (K.K.14). Kısır bir döngüye düşmek ve yol alamamaktır (K.K.15). Emek vererek kariyer yapmak bir hayal kadın için (K.K.19). Yüzme bilsen de boğulmayı göze almalısınız (K.K.28). Hareket edemediğinden kendini gösteremezsin (K.K.36). Gerçek olmayan bir dünyada çabalarsın (K.K.42). Aşamayacağın engellere karşı savaş veriyorsun (K.K.43). Ne kadar kıvransan da denize mahkûmsun (K.K.81)" şeklindeki ifadeleri dikkate değerdir.

Tablo 9. Üçüncü Temayı Oluşturan Metaforların Nedenlerine İlişkin Bulgular

Tema	Katılımcı	Metafor	Açıklama
T3	K.K.2	Deve	Deveye hendek atlatmak imkânsızdır.
	K.K.6	Ağızla kuş tutmak	Olmayacak bir işe başlamak gibi bir şeydir.
	K.K.10	Deve	Deveyi yerinden kaldırmak kadar imkânsızdır.
	K.K.14	Suya yazı yazmak	Olmayacak duaya amin demektir.
	K.K.15	Daire	Kısır bir döngüye düşmek ve yol alamamaktır.
	K.K.18	Göl mayalamak	Kadınların gereksiz yere kendini paralyorlar.
	K.K.19	Deve	Emek vererek kariyer yapmak bir hayal kadın için.
	K.K.24	Dehliz	Erkek aşçıların olduğu yerde kaybolup gidirsiniz.
	K.K.28	Okyanus	Yüzme bilsen de boğulmayı göze almalısınız.
	K.K.29	Hayal	Uygunun en güzel yerinde uyanırsınız
	K.K.36	Felç	Hareket edemediğinden kendini gösteremezsin.
	K.K.37	Mülteci	Ne oraya ne buraya aitsin. Destek veren olmaz.
	K.K.40	Deve	Üstesinden gelemeyeceğın engellerin olur.
	K.K.42	Masal	Gerçek olmayan bir dünyada çabalarsın.
	K.K.43	Ağızla kuş tutmak	Aşamayacağın engellere karşı savaş veriyorsun.
	K.K.45	Zenci	Ayrımcılığa uğruyorsun, devamlı engelleniyorsun.
	K.K.46	Deve	Deveye hendek, bize şef olmak imkânsızdır.
K.K.51	Balık	Balık sudan çıkınca yaşayamaz; çırpınır ve ölür.	
K.K.52	Duvar	Boyunuzdan büyük, engelleri aşamazsınız.	
K.K.54	Ağızla kuş tutmak	Hiçbir şekilde kendinizi kabul ettiremezsiniz.	
K.K.55	Rüzgâr	Rüzgâr eser, gelir geçer, ama kalıcı olması imkânsızdır.	
K.K.60	Hayal	Hayallerin gerçekle alakası yoktur; anlaktır.	
K.K.61	Hikâye	Hikâyeler kurgudur, gerçekleri anlatmaz.	
K.K.65	Ağızla kuş tutmak	Aşılamayacak engeli temsil eder.	

K.K.75	Deve	Deveye kesinlikle hendekleri atlamaz, imkânsız.
K.K.78	Duvar	Duvarı tırmanmak duvarı yıkmak imkânsızdır.
K.K.80	Süpermen	Kimse süpermen olamaz, çünkü hayal ürünüdür.
K.K.81	Balık	Ne kadar kıvransan da denize mahkûmsun.

Sonuç ve Tartışma

Cam tavan, kadın çalışanların kariyer basamaklarında ilerlemelerini engelleyen soyut bariyerleri ifade etmek amacı ile kullanılan bir kavramdır. Cinsiyet temelli ayrımcılıktan beslenen bu kavramın etrafında şekillenen algıya ise cam tavan algısı adı verilmektedir. Kadınların aktif biçimde çalışma hayatına atılmasıyla birlikte belirginleşen bu algı, süreç içerisinde adeta bir sendrom haline dönüşmüştür. Bu çalışma, kadın aşçıların cam tavan kavramına yönelik algılarını, oluşturdukları metaforlar üzerinden incelemek amacıyla yürütülmüştür. Çalışma kapsamında öncelikle yiyecek içecek işletmelerinin çeşitli departmanlarında görev yapan 91 kadın aşçıya üç sorudan oluşan yarı yapılandırılmış metaforik algı anketi uygulanmış; kullanılabilir durumdaki 82 formun verileri çalışmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak aşçı pozisyonunda istihdam edilen kadın çalışanların cam tavan engeline yönelik algılarını hangi metaforlar aracılığı ile ifade ettikleri ve ürettikleri metaforların şekil ve içerik özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında kümelendiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu işlemin ardından metaforların mesleki tecrübe bağlamında temalara göre nasıl dağıldığı sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırma sonuçları, katılımcıların cam tavan sendromuna yönelik 59 farklı metafor ürettiğini ortaya koymaktadır. Yapılan tematik sınıflandırma sonunda üretilen metaforların *zorluk* (n=23), *yetersizlik/zayıflık* (n=19) ve *imkânsızlık* (n=17) olarak adlandırılabilir üç tema altında kümelenebildiği görülmektedir. Metaforların içerik özellikleri incelendiğinde katılımcıların kariyer basamaklarını tırmanma sürecini zorluklarla dolu bir yol olarak gördüğü; bu zorlukların temelindeyse sosyal yapının dayattığı cinsiyet temelli engeller olduğu anlaşılmaktadır. Oluşturulan temalar arasında mukayeseli bir değerlendirme yapıldığıdaysa imkânsızlık temasının, oluşturulan metaforlar içinde %28,8'lik (n=17) bir dilime sahip olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların önemli bir kısmının kariyer basamaklarında yükselme umutlarının olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Geliştirilen metaforların mesleki tecrübe bağlamında temalara göre dağılımı incelendiğindeyse 1-3 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %66,6'sının (n=4) üçüncü; 4-6 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %40'ının (n=4) birinci, %50'sinin (n=5) üçüncü; 7-9 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %38,4'ünün (n=5) ikinci; 10-12 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %50'sinin (n=7) ikinci; 13-15 yıl arasında mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların %46,1'inin (n=6) ikinci; 15 yıl üzeri mesleki tecrübesi bulunan katılımcıların tamamının ise (n=3) birinci temaya metafor gönderdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum mesleki tecrübesi az olan katılımcıların (1-6 yıl) öğrenilmiş çaresizlik içinde olduklarına ve bu kişilerin önemli bir kısmının kariyer basamaklarında yükselebilmeyi mümkün görmediklerine işaret etmektedir. Söz konusu dağılım ayrıca mesleki tecrübe arttıkça (7-15+ yıl) kariyer basamaklarında yükselebilmeye yönelik geliştirilen imkânsızlık algısının ortadan kalktığını; zorluk algısının ise devam ettiğini göstermektedir.

Bu çalışma, aşçı olarak istihdam edilen kadın çalışanların kariyer basamaklarını tırmanma sürecine yönelik görünmez engelleri belirlemesi ve mesleki tecrübe ile geliştirilen metaforlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymasından önem taşımaktadır. İleride yapılacak benzer çalışmaların farklı değişkenler baz alınarak yürütülmesi mukayeseli sonuçlar ortaya koyulabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Yazar Katkıları

Çalışmaya 1. Yazar % 50, 2. Yazar % 50 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Kadın Aşçıların Cam Tavan Sendromuna Yönelik Metaforik Algıları Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akgün, E. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının "çocuk" ve "okul öncesi öğretmeni" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1852-1672.
- Alpaslan, S. ve Kutanis, R. Ö. (2007). Bilimsel bilgi üretiminde metaforların rolü: Destek mi, engel mi?. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 1-17.
- Aslan, G. (2015). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin metaforik bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 363-384.
- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin "çevre" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 25-44.
- Aydın, İ. H. (2006). Bir felsefi metafor "yolda olmak". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(1), 9-22.
- Başarı, F. ve Sarı, M. (2015). Kadın akademisyenlerin "kadın akademisyen olma" ya ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 41-51.
- Bharadwaj, S. ve Nagarkoti, U. (2012). Glass ceiling syndrome-A study of Indian women in top management. *International Journal of Business Economics & Management Research*, 2(10), 267-275.
- Bilim, İ. Ö. ve Bülez, A. (2018). Cam tavandan yansımalar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 48-58.
- Carnes M, Morrissey, C. & Geller, S. E. (2008). Women's health and women's leadership in academic medicine: hitting the same glass ceiling? *Journal of Womens Health*, 17(9), 1453-1462.
- Çetinsoy, Ç. (2019). *Öğretmen adaylarının matematik kavramına ilişkin metaforik algıları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

- Dilek, N. K., Dilek, S. E. ve Gümüş, M. (2016). Otel çalışanlarının turizm ve barış ilişkisine yönelik metaforik algıları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(2/1), 1-15.
- Doğan, Y. (2015). 100. Yılında öğretmen adayları ve öğrencilerin bakışıyla Çanakkale savaşları: Bir metafor araştırması. *Turkish Studies*, 10(3), 369-386.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul öğrencilerinin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforik algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 1-15.
- Fang, S. U. (2015). College EFL learners' metaphorical perceptions of English learning. *The Journal of Asia TEFL*, 12(3), 61-79.
- Gerni, G. M. (2001). *Yönetimde kadınlar*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gül, S. S. ve Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42(Özel Sayı 1), 181-198.
- Güner, E. S. (2018). *Kadın çalışanlarda cam tavan sendromu ve kariyer planlaması İstanbul ili üzerine bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürbüz, Ş ve Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hu, T. ve Yun, M., (2008). Is the glass ceiling cracking? A simple test” IZA DP No: 3518: 1-12.
- Hymowitz, C. ve Schellhardt, T. D. (1986). The glass ceiling. *The Wall Street Journal*. Special Report on the Corporate Woman. March 24, 1986.
- İpçioğlu, İ. Eğilmez, Ö. ve Şen, H. (2018). Cam tavan sendromu: İnsan kaynakları yöneticileri bağlamında bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 689-709.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-72.
- Kulualp, H. G. (2015). Stratejik insan kaynakları yönetiminde cam tavan sendromu engellerini aşmak. *Kamu-İş*, 4(1), 99-123.
- Mattis, M. C. (2004). Women entrepreneurs: Out from under the glass ceiling, *Women in Management Review*, 19(3), 54-163.
- Oğan, E. ve Wolff, R. A. (2020). Kamusal alanda kadın ayrımcılığı. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9(4) , 218-235.
- Orbay, İ. (2018). *Ortaokul yöneticilerinin cam tavan sendromuna ilişkin algılarının demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunun incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul

- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 327-358.
- Öztürk, C. (2007). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. (Ed: C. Öztürk), Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım, (21-50). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Paksoy, S. ve Kılıç, S. (2016). Analysis of gender with respect to the socio-economic perspective. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 59-76.
- Selçuk, A. ve Yılmaz, M. (2017). Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ve çevre kirliliğine yönelik metaforik algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1147-1164.
- Şenel, T. ve Aslan, O. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının bilim ve bilim insanı kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 76-95.
- Şengül, İ. (2016). Şeflerin savaşı: Profesyonel mutfaklarda erkek ve kadın şefler. *Moment Dergi*, 3(2), 409-435.
- Şimşek, A. (2012). Araştırma modelleri. (Ed: A. Şimşek), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Taşkın, E. ve Çetin, A. (2012). Kadın yöneticilerin cam tavan algısının cam tavanı aşma stratejilerine etkisi: Bursa örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 19-34.
- Topuz, S. K. ve Erkanlı, H. (2016). Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe atfedilen anlamların metafor yöntemiyle analizi. *Alternatif Politika*, 8(2), 300-321.
- UNDP, (2019). Toplumsal cinsiyete duyarlı iletişim rehberi. eb: <https://www.tr.undp.org/> [E.T. 19.04.2022].
- Utma, S. (2019). Kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığı ve cam tavan sendromu. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 11(1), 44-58.
- Wirth, L. (2001). Women in management: Closer to breaking through the glass ceiling. *Women, gender and work*.
- Yagüe-Perales, R.M., Pérez-Ledo, P. ve March-Chordà, I. (2021). Analysing the impact of the glass ceiling in a managerial career: The Case of Spain. *Sustainability*, 13,(6579), 1-18.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüceil, H. M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin metaforik algıları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Extended Abstract

The glass ceiling is a term used to express the intangible barriers that prevent female employees from progressing on the career ladder. The glass ceiling is defined as individuals' perception of these barriers and their negative thoughts about their working environment. This syndrome, which is felt in almost every sector, also shows itself in the business of food and beverage. This study was carried out to examine the perceptions of female chefs toward the concept of the glass ceiling through the metaphors they created. In this context, firstly, metaphorical perception questionnaires containing three semi-structured questions were applied to 91 female chefs working in various departments of the business of food and beverage, and answers to these questions were sought; "Which metaphors do female employees employed as chefs express their perceptions of the obstacle of the glass ceiling?", "Which conceptual categories are the metaphors created by female employees employed as chefs regarding the obstacle of glass ceiling clustered in terms of shape and content features", "How do the metaphors developed by female chefs regarding the obstacle of glass ceiling distribute in the context of professional experience?"

As a result of the analysis, it is understood that 82 participants created 59 different metaphors for the glass ceiling syndrome. Among the metaphors in question, it is possible to list the ones with the highest frequency of repetitions as camel, turtle, ant, bird catching, and slave. Camel, tortoise, and ant are used as symbols of difficulty, slowness, perseverance, and hard work in the oral culture. Catching a bird with a mouth is an expression of impossibility by analogy. This situation points out negative perceptions that women may have difficulty in overcoming obstacles, their promotion processes may be very slow or they may be frustrated, no matter how hardworking and determined they are while climbing the career ladder.

The results of the thematic analysis based on the form and content characteristics of the metaphors produced by the participants for the glass ceiling syndrome revealed that the metaphors produced are clustered under three themes; difficulty, inadequacy/weakness, and impossibility. In this context, it is understood that the first theme called "difficulty" contains 23 metaphors. When the aforementioned metaphors and explanations are analyzed in general, it is seen that the perception of the glass ceiling is tried to be explained with expressions such as the difficulty of climbing the career ladder, tiring, not giving up even if the effort is not rewarded, and putting forth an excellent performance by working hard not to be ignored. It is seen that the second theme called inadequacy/weakness consists of 19 metaphors. When the metaphors and explanations in question are examined, it is seen that the perception of the glass ceiling is tried to be explained with expressions such as prejudices arising from physical features, not providing the necessary support, being blocked, lack of visibility of the work done, and being thrown out of the focus. It is seen that the third theme called impossibility contains 17 metaphors. When the aforementioned metaphors and explanations are evaluated in general, it is seen that the glass ceiling perception is tried to be explained with expressions such as learned helplessness, insolubility, gender discrimination, and vicious circle.

When the content features of the metaphors are examined, it is understood that the participants see the process of climbing the career ladder as a path full of difficulties and that these difficulties are based on gender-based barriers imposed by the social structure. When a comparative evaluation is made among the themes created, it is seen that the theme of impossibility has a portion of 28.8% (n=17) among the metaphors created. This situation can be interpreted as the fact that a significant part of the participants does not have any hope of advancement on the career ladder.

When the distribution of metaphors according to the themes in the context of professional experience is examined, it is pointed out that the participants with less professional experience are experiencing learned helplessness and a significant part of these people does not see it as possible to rise in the career ladder. The distribution in question also presents that as the professional experience increases, the perception of impossibility developed to move up the career ladder disappears, while the perception of difficulty continues.

The present study, which was carried out to determine the invisible barriers to the career ladder of female chefs, is important in terms of revealing the relationship between professional experience and the metaphors created. Conducting similar studies based on different variables in the future would contribute to the relevant literature.